

חסד ואמת

פרשת ויצא

א. "אֲנֹכִי אֱלֹהֵי אֲבֹתְכֶם אֲבִיךָ אֵל תִּירָא פִּי אֶתְךָ אֲנֹכִי"

טעם אומרו "אֲבִיךָ" ללא צורך, גם דייק לומר אביך ב"אֲבֹתְכֶם" ולא אמר 'אברהם ויצחק אבותיך', נתכוין למעט עשו מירושת אברהם ועשה יעקב הוא היורש אברהם; לא שתגיע הירושה ליצחק וממנו ירשנה יעקב, שאם כן תגיע הירושה לעשו, וחששת ישמעאל אינה, כי כבר כתבתי (לעיל טז) שמשפט עבד יש לו דכתיב (לעיל כא) בן האמה ולא בנך וגופו קנוי ליצחק, ואין טענת עשו בו כי ירושת אברהם נתנה ליעקב ולא לעשו.

והגם שבן מומר יורש את אביו דבר תורה (קידושין יח.) כאן, כשנתן ה' לאברהם מתנות וברכות וכדומה נתנם לו על מנת שאחריו ליעקב, כאומרו "פִּי בְּיִצְחָק יִקְרָא לְךָ זָרַע". והגם ששם 'זרע' לא יריע לנחלה שיירש, הגם שאינו נקרא זרעו, הרי מצינו ש'זרע פסול' יקרא גם כן זרע כדאיתא בסנהדרין (ד:): כי מזרעו נתן למולך לרבות 'זרע-פסול' הרי שיקרא 'זרע'. אלא דסתם 'זרע' הוא כשר וכשממעט כאן עשו שלא יקרא 'זרע', מיעט אפילו 'זרע-פסול' לא יקרא לו, וממוצא דבר אתה למד שאין לו בו ירושה. וכמו שגילה ה' לבסוף שנותן ליעקב כל ברכות אברהם. ומה שלמדו בש"ס (קידושין יח.) מפסוק כי ירושה לעשו נתתי וגו', היינו שירשוהו בניו לעשו לא שעשו ירש ח"ו כי פשיטא שאין לו חלק ונחלה באברהם. (ר' חיים אָבֵן עטר, אור החיים)

ב. "וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אֲבִרְהָם אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק"

בא ראה מה פתוב, ונתחלם ונתחלם סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו. פתח ואמר, (יחזקאל א) הִיָּה הִיָּה דָּבָר ה' אֵל יִחְזַקְאֵל בֶּן בּוּנִי הִפְהִן בְּאָרְץ כְּשָׂדִים עַל נְהַר כְּבָר וַתְּהִי עָלָיו שֵׁם יְד ה'. הִיָּה הִיָּה - נְבוּאָה לְשַׁעֲרָה הִיָּה, שְׁהַצְטָרְכָה עַל הַגְּלוּת מְשׁוּם שְׁהַשְׁכִּינָה יְרֻדָה עִם יִשְׂרָאֵל לְגָלוּת, וְרָאָה יִחְזַקְאֵל מַה שְׁרָאָה לְפִי שְׁעָה. וְאָף עַל גַּב שְׁאוֹתוֹ הַמְּקוֹם לֹא רָאוּי לְזָה, מְשׁוּם כִּף הִיָּה הִיָּה. מַה זֶה הִיָּה הִיָּה? אֵלָּא הִיָּה לְמַעְלָה - הִיָּה לְמַטָּה, שְׁפָתוֹב סְלָם מְצַב אֲרָצָה וְרָאִישׁוֹ מְגִיעַ הַשְּׁמִימָה. נוטל [אותו] לְמַעְלָה וְנוטל [אותו] לְמַטָּה. הִיָּה הִיָּה - אַחַד לְמַעְלָה וְאַחַד לְמַטָּה.

בא ראה, הסלם הנה מחזיק בשני עולמות - במעלה ומטה. בארץ כשדים על נהר כבר. בארץ כשדים - במקום שהגלות שורה בו, ועם כל זה, על נהר כבר. מה זה נהר כבר? אלא שהיה כבר מקדם לכן, שהשכינה שורה עליו, שפתוב ונהר יצא מעדן להשקות את הגן וגו'. וזה הוא נהר אחד מאותם ארבעה הנהרות. ומשום ששרה עליו מקדם לכן והיה עליו כבר - שורה בו עכשו, והתגלה ליחזקאל.

בא ראה, ונתחלם, וכי יעקב הקדוש, שהוא השלם של האבות, התגלה עליו בתלום, ובמקום הקדוש הנה לא ראה [לו] אלא בתלום? אלא יעקב בזמן שהוא לא היה נשוי, ויצחק היה קנים. ואם תאמר שהנה אחר כך, כשנשא, פתוב וארא בתלום? שם המקום גרם, ויצחק היה קנים, ועל פן פתוב בו תלום. ואחר שפא לארץ הקדושה עם השבטים, ונשלמה [בהם] להם עקרת הבית ואם הבנים שמחה, פתוב וירא אלהים אל יעקב וגו', וכתוב (בראשית מו) ויאמר אלהים לישראל במראת הלילה. פאן לא כתוב בו תלום, שהרי היה מדרגה אחרת עליונה.

פתוב (מלכים א ג) נראה ה' אל שלמה בתלום הלילה ויאמר אלהים שאל מה אתן לך. ואם תאמר, פאן בתלום, וכי איזו רשות יש לתלום בזה? אלא פאן נכללת דרגה בדרגה, הדרגה העליונה עם הדרגה הפחתונה. משום שעד עכשו שלמה לא היה שלם. פִּינֵן שְׁנַשְׁלָם, פְּתוֹב (שם ה) וְה' נָתַן חֲכָמָה לְשַׁלְמָה, וְכָתוּב (שם) וַתִּרְבַּח חֲכָמָה לְשַׁלְמָה. שְׁעַמְדָה הִלְבְּנָה בְּשַׁלְמוֹתָהּ, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ נִבְנָה, וְאִזּוֹ הִיָּה רוּאָה שְׁלָמָה אֶת הַחֲכָמָה עֵינֵי בְעֵינֵי, וְלֹא הִצְטָרַף לְחֲלוֹם. (הזוהר הקדוש דף קמט ע"ב)

חכמת חיים

א. "את הגוף מטהרים במים ואת הנפש תטהר בתבונה"

ב. "אפשר למצוא עבד שהוא מלא חירות וכן חורין שרוחו של עבד"

ג. "למאמין האמיתי, אמונה היא ראייה"